

Kotiseutuposti

Kotiseutu- ja kulttuuriperintötyön ajankohtaislehti

1/2022

**Kestävät
kunnat**

Kotiseutu- ja
kulttuuriperintötyön
ajankohtaislehti

JULKAISIJA

Suomen Kotiseutuliitto

Päätoimittaja
Riitta Vanhatalo
puh. 040 733 7033
riitta.vanhatalo@
kotiseutuliitto.fi

Toimitussihteeri
Anna-Maija Halme
puh. 050 440 9411
anna-maija.halme@
kotiseutuliitto.fi

www.kotiseutuposti.fi

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET

Painoversion irtonumero
10 euroa, vuositilaus 40
euroa (sisältää postikulut).

Kotiseutuliiton
jäsenyhteisöjen jäsenet
voivat tilata sähköisen
version maksutta
sähköpostiinsa liiton
toimistosta:
puh. (09) 612 6320
toimisto@kotiseutuliitto.fi

PÄÄKIRJOITUKSEN KUVA

Riitta Vanhatalosta:
Studio KuvaLeipomo,
Henna Mitrunen.

KANSIKUVA

Kalevalaisia naisia ja
Juha Mieto avaamassa
kansallispukuhiihtokauden.
Lue lisää sivulta 22. Kuva:
Kalevalaisten Naisten Liitto.

Waasa Graphics Oy
ISSN: 1799-276
ISSN-L: 1799-2761

Pidetään yhteyttä

Havaintoja on tullut enemmän ja enemmän, että nyt alkaa olla kärsivällisyys kovasti koetuksella, kun korona vaan jatkuu. Koronataruntojen määrä on kasvanut huimasti alkuvuonna. Tunnistan itsestäniikin, että kun maali koronan selättämisessä siirtyy aina vaan eteenpäin, se koettelee. Entistä useampi on jo sairastanut taudin. Myös jopa kolmesti rokotetut ovat saaneet tartunnan. Suojatoimilla on merkitystä, mutta omikron-muunnos on samalla entistä herkemmin tarttuva.

Mitä tällaisessa tilanteessa tarvitsemme? Minut havahdutti Facebookin Kaupunginosaviestijät-ryhmässä Kotiseutuliiton hallituksen jäsenen Tuula Salon perin inhimillinen ja empaattinen ehdotus. Hän kirjoitti: ”Valitettavasti koronataruntojen lisääntyminen estää tapaamisia kaikkialla. Pidetään kuitenkin yhteyksiä toinen toisiimme näin etänä myös omien yhdistystemme sisällä, jotta kukaan ei tuntisi jäävänsä yksin.”

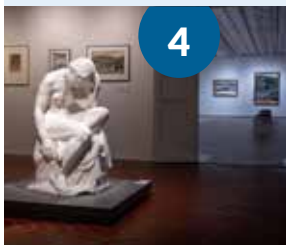
Niinpä, kotiseututyössä ei pelkästään yhdistystyö ole joutunut rajoittamaan toimintaa ja miettimään, miten sopeudutaan tilanteeseen. Samalla kotiseutuyhdistysten jäseniltä ja aktiivisilta toimijoilta ovat jääneet monet normaalin arjen kohtaamiset pois ja kanssakäyminen ihmisten kanssa on vähentynyt pitkän aikaa. Aktiiviset ovat menettäneet merkityksellistä tekemistä yhdessä. Poikkeusaika on lisännyt myös suoranaista yksinäisyyttä.

Yhdistyksissä kasvokkain kohtaamiset voi onneksi korvata josain määrin digitaalisesti etäyhteyksillä. Toisaalta perinteisetkin välineet ovat nyt arvossaan. Puhelinsoitto ja kysymys, mitä kuuluu, voi olla nyt juuri tarpeen. Yhdistyksen yhteisöllisyys ja tuki jäsenille voisi juuri nyt olla myös tätä. Tarvitsemme toivoa, empatiaa ja toisiamme. Toivon jokaiselle teistä lukijoista jaksamista kohti kevättä. Pidetään yhteyttä.

Riitta Vanhatalo

Sisällysluettelo

Lappeenrannan
museot laski
hiilijalanjälkensä

4

Kuva: L:n kaupunki.

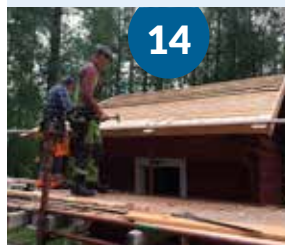
Lahti on pian
hiilitasapainossa

7

Kuva: Juha-Pekka Huotari.

Kestävän
kehityksen työkirja
kotiseutuyhdistyksille
valmisteilla

14

Kuva: Pentti Ojaärvi.

Arkkitehtuuri- ja luontoelämyksiä, identiteettiasiaa ja inspiroivia kohtaamisia

10

Kuva: Kirsi Ukkonen.

16 Rahoitusopas
kulttuuriperintöalalle

18 Kotikulmien
tutkimusmatkailua

20 Kulttuurimatkailun mobiiliopas
kulkee taskussa aina mukana

22 Esitellään kestävää perintöä!

24 Ilmastonmuutoksen
hillintä edellyttää rakennusten
kierrättämistä

26 Barometri vahvistaa:
Kulttuuriperinnön säilyttäminen on
tärkeää suomalaisille

31 Vanhat konstit vahvistavat

Ratsuväkimuseo sijaitsee vanhassa kivrakennuksessa Lappeenrannan Linnoituksessa. Lappeenrannan museoiden monet muutkin rakennukset ovat kaupungin vanhimpia rakennuksia.

Lappeenrannan museot laski hiilijalanjälkensä

Teksti: Mikko Pirinen

Lappeenrannan museot selvitti hiilijalanjälkensä yhtenä ensimmäisistä museoista Suomessa – Lappeenrannan kaupungin European Green Leaf 2021 -kumppanuuden avulla. Laskelmasta käy ilmi, että ylivoimaisesti suurin hiilijalanjälki muodostuu käytettyjen kiinteistöjen lämmityksen seurauksena.

Lappeenrannan museoilla tarkoitetaan kaupungin museoita, joihin kuuluvat Etelä-Karjalan museo, Lappeenrannan taidemuseo, Ratsuväkimuseo ja Wolkoffin talomuseo. Lappeenrannan museoiden palveluksessa on 21 vakituista työntekijää.

Lopullisen hiilijalanjäljen laskennan toteutti LCA Consulting Oy, ja siinä noudatettiin Greenhouse Gas (GHG) -protokollan mukaisia standardeja. Hiilijalanjälkeen laskettiin omasta toiminnasta ja ostetun energian tuotannosta aiheutuneet kasvihuonekaasupäästöt. Vuonna 2020 museoiden hii-

lijalanjäljeksi muodostui 275 t CO₂-ekv. eli 275 hiilidioksidiekvivalenttitonnia.

Valtaosa päästöistä tuli lämmityksestä

Aivan kaikkia toiminnasta aiheutuvia päästöjä ei laskettu mukaan. Esimerkiksi henkilökunnan kodin ja työpaikan väliset matkat jätettiin pois laskelmasta.

Laskennassa käytetyistä standardeista huolimatta on huomioitava, että tulokset eivät ole aivan tarkkoja arvoja ja epävarmuudet tulee huomioida tuloksia tulkittaessa. Laskentaa ei ole myöskään kolmas osapuoli tarkistanut ja näin varmentanut.

Suurimmat hiilijalanjäljen aiheuttajat olivat tiettyjen museon käyttämien kiinteistöjen öljylämmitys ja oman pakettiauton käyttö, 33 prosenttia, sekä kaukolämmitys, 32 prosenttia päästöistä. Käytetyn energian ja polttoai-

neiden toiminnot eli polttoaineiden valmistuksen, kuljetuksen ja siirtohäviöiden aiheuttamat päästöt, 16 prosenttia kaikista, nousivat vielä kolmanneksi suurimmaksi hiilijalanjäljen muodostajaksi.

Sähkönkulutuksesta sitä vastoin ei aiheutunut minkäänlaista hiilijalanjälkeä, koska Lappeenrannan kaupungin käyttämä sähkö tuotetaan uusiutuvalla energialla. Ostetuista tavaroista ja palveluista, toiminnasta syntyvistä jätteistä sekä sisäisistä kuljetuksista ja liikematkoiista aiheutuvat kulut olivat hiilijalanjäljen laskentaa ennalta huonommin tuntevalle yllättävänkin pieniä, kuten kaaviosta voi havaita.

Kohti hiilineutraalia museota

Ajatus Lappeenrannan museoiden hiilijalanjäljen laskemisesta syntyi alun perin Suomen Museoliiton järjestämän Sanoista ekotekoihin – museot ja kestävä kehitys -koulutuksen yhteydessä vuonna 2020. Lappeenrannan museoista koulutukseen osallistuivat museoassistentti Noora Niemi, amanuenssi Mikko Pirinen ja museomestari Matti Väyrynen.

Tilaisuus laskea hiilijalanjälki ammattimai-

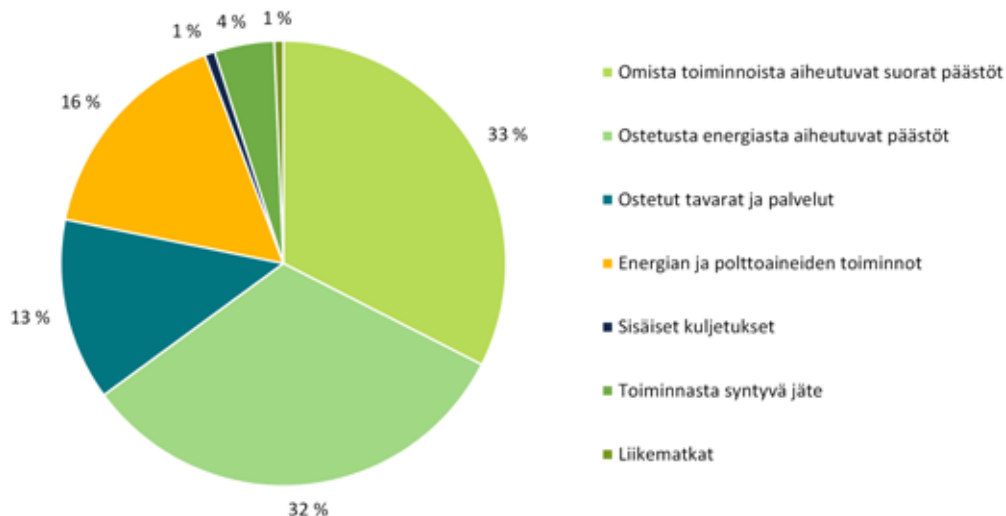
Kuva: Lappeenrannan museot.

Lappeenrannan taidemuseon vintin konehuone, josta käsin säädetään näyttelysalien oikea lämpötila ja ilmankosteus.

sesti, standardien mukaisesti ja nykyisellä tarkkuudella tarjoutui, kun Lappeenrannan kaupunki voitti European Green Leaf 2021 -tittelin ja tarjosi museolle mahdollisuutta hakea kumpuunutta hiilijalanjäljen laskemiseksi.

Lämmitysmuoto ja tilojen määrä ratkaisevia

Selkeimpiä ja merkittävimpiä hiilijalanjälkeä pienentäviä toimenpiteitä olisi öljylämmi-

Kuva: LCA Consulting Oy.

teisten vuokratilojen muuttaminen kaukolämmitteisiksi tai kyseisistä tiloista luopuminen. Lisäksi hiilijalanjälkeä pienentäisi käytössä olevien kiinteistöjen lukumäärän vähentäminen.

”Toinen merkittävä toimenpide olisi kaukolämmön vaihtaminen vihreään kaukolämpöön”, kertoo museonjohtaja Päivi Partanen.

”Pitkällä tähtäimellä meidän tavoitteemme on luopua näistä monista tiloista ja saada niiden tilalle yksi asianmukainen kokoelmatila”, hän lisää.

Hankinnat, jätehuolto ja matkustamisen vähentäminen myös keinovalikoimassa

Muita hiilijalanjälkeä pienentäviä toimenpiteitä olisivat museon ajoneuvon vaihtaminen vähäpäästöisempään, entistä harkitummat hankinnat, jätteiden määrän vähentäminen ja lajittelun tehostaminen sekä työmatkailun lisääminen ainoastaan huolellisen harkinnan tuloksena koronan hellitettyä.

Päästökompensointiin Lappeenrannan museot ei ryhdy. Päästöjen vähentäminen ja hiilijalanjäljen pienentäminen ilman kompensointia on tärkeämpää. Kompensoinnissa kaupunki tavoittelee mallia, jossa päästöt voidaan kompensoida keskitetysti koko kaupungin alueelle kaikille toiminnoille samalla kertaa.

FT Mikko Pirinen toimii amanuenssina Lappeenrannan museoissa.

Lahti on pian hiilitasapainossa

Kaupunki leikkasi ilmastopäästöjä jo 70 prosenttia

Teksti: Jenni Rahkonen

Lahti sai ensimmäisenä suomalaisena kaupunkina kunnian olla Euroopan ympäristöpääkaupunki vuonna 2021. Tunnustus on osoitus Lahden pitkäjänteisestä ympäristötyöstä. Kunnianhimoinen ympäristötyö Lahdessa jatkuu myös erityisvuoden jälkeen.

Matka ympäristökaupungiksi alkoi Vesijärven kunnostuksesta jo 1970-luvulla. Pahasti saastuneen järven puhdistus loi pohjan lahtelaiselle ympäristöasiamiselle ja tutkimukselle.

Kaupungin monipuolisen ympäristötyön tavoitteet ja toimenpiteet esitetään Lahden ympäristöohjelmassa. Ne liittyvät asukkaiden elinympäristöön, kaupungin luontoon, kaupungin ilmastotyöhön sekä resurssiviisauteen.

Asukkaat ja yritykset suunnittelussa mukana

Tavoitteenamme on olla hiilineutraali kaupunki jo vuonna 2025. Tämän eteen teemme konkreettisia tekoja päivittäin – yhdessä asukkaiden, yritysten ja koko kaupunkikonsernin kanssa. Olemme jo leikanneet kasvihuonekaasupäästöjäme 70 prosenttia vuoden 1990 tasosta.

Kaupungin tekemien panostusten vuoksi asukkaidemme on helppo elää hiilineutraalia elämää. Kestävään elämäntapaan kasvaminen alkaa jo varhaiskasvatuksessa. Kehitämme sujuvaa arkea edistäviä ja ympäristöystävällisiä ratkaisuja, joiden avulla kaikki voivat olla

mukana ympäristötyössä. Asukkaiden mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja ideointiin lisätään osallistavilla projekteilla.

Asukkaidemme kanssa olemme selvittäneet 1,5 asteen elämäntapa -hankkeessa, miten elämäntapojen hiilijalanjälki pienenee kestäväälle tasolle. Arkiset asiat, kuten asuminen, liikkuminen ja syöminen, kuluttavat luonnonvaroja ja energiaa. Jokainen voi vaikuttaa omilla valinnoillaan syntyviin ympäristövaikutuksiin.

Mahdollistamme ympäristöystävällisempää liikkumista. Asukkaita kannustetaan kestäviin liikkumismuotoihin, kuten kävelyyn, pyöräilyyn ja joukkoliikenteen käyttöön.

Luovuimme kivihiihden käytöstä keväällä 2019. Lahti lämpiää nyt kierrätyspolttoaineella ja paikallisella, sertifioidulla puulla. Myös vähähiilistä rakentamista kehitetään aktiivisesti alueellamme.

Jätteettömyys tavoitteena

Olemme edelläkävijöitä kiertotaloudessa. Otimme käyttöön Suomen ensimmäisen maakunnallisen kiertotalouden tiekartan vuonna 2017. Tavoitteenamme on olla jätteen kierrätyskaupunki 2050 mennessä.

Haluamme suojella luontoa ja arvokkaita pinta- ja pohjavesialueita. Lahden ainutlaatuinen luonto tarjoaa monipuolisia retkeilymahdollisuuksia lukuisilla luonnonsuojelualueilla. Puhtaan ja monimuotoisen luonnon voi kokea vastuullisesti, sillä luonnosta ja järvistä huolehtiminen on Lahdessa kaikkien yhteinen asia.

Lahden ympäristöhankkeita

Kuva: Juha-Pekka Huotari.

1.

Luonto lähellä: Lahdessa voi kokea niin järvimaaisemat, harjujen huiput, suot kuin luonnontilaiset metsät. Luonnon monimuotoisuudesta pääsee nauttimaan lähellä keskustaa.

2.

Kuluta järkevästi – kierrätä tehokkaasti: Lahden seudulla on tehty pitkään töitä jätehuollon kehittämiseksi. Kiertotalous näkyy lahtelaisten arjessa innokkaana lajittelemisena.

Kuva: Lassi Häkkinen.

Kuva: Tomi Natri.

3.

Ekotekoja kiekkokaukalossa: Lahdessa pelataan ympäristöystävällisintä lätkää. Lahden Pelicans on maailman ensimmäinen hiilineutraali jääkiekkjoukkue.

4.

Ilmastoystävällinen elämäntapa: jokaisen arkiset valinnat vaikuttavat syntyviin ympäristövaikutuksiin ja kaupunki voi mahdollistaa asukkaiden kestävät ratkaisut.

Kuva: Lassi Häkkinen.

Kuva: Lassi Häkkinen.

5.

Luontoaskel terveyteen -ohjelma:
Lahtelaisten terveys paranee toimilla, jotka tekevät hyvää myös ympäristölle.

6.

Ympäristövahti:
Voit seurata Lahden ilmasto- ja ympäristötoimenpiteiden toteutumista:
lahdenymparistovahti.fi

Lue lisää:

www.greenlahti.fi

*Jenni Rahkonen on
Lahden kaupungin
ympäristökoordinaattori*

Kulttuurituottaja Roosa Nevala Sieriporon porotilalla syyskuussa 2021. Yksi Rovaniemen kotiseutupäivien lukuisista retkistä vie tutustumaan porotilan elämään.

Kuva: Tuija Alariesto.

Arkkitehtuuri- ja luontoelämyksiä, identiteettiasiaa ja inspiroivia kohtaamisia

Teksti: Tuija Alariesto, Roosa Nevala

Kotiseutupäivien tapahtumia järjestetään syyskuussa Rovaniemellä sekä laajan kaupungin keskustassa että ympäröivissä kylissä. Luvassa on tuttuun tapaan asiantuntijaseminaari, kiinnostavia ja ajankohtaisia keskustelukam-

mareita eri aiheista, retkiä lappilaisilla teemoilla ja upea gaalailta.

Kotiseutupäivien tapahtumapaikoiksi ovat valikoituneet Rovaniemen kulttuurikohteiden helmet, eli kävijät pää-

Valtakunnalliset kotiseutupäivät Rovaniemellä syyskuussa 2022

Rovaniemellä juhliitaan Valtakunnallisia kotiseutupäiviä Rovaniemi-viikon yhteydessä perjantaista sunnuntaihin 9.–11. syyskuuta. Tuolloin koko laaja kaupunki juhlii juuriaan, moninaista kulttuuriaan, historiaansa ja asukkaitaan.

Päivien teemana ovat juuret ja kotiseutuidentiteetti: ”Mistä sie olet pois?” -kysymys paikantaa ihmisen ei pelkästään kotiseudulle, mutta joskus myös sukuun ja perheeseen. Lause on sananmukainen käännös saamen kielestä ”Gos don leat eret?” Tällä kysymyksellä on hahmoteltu mm. ihmisen taustaa häneen tutustuttaessa.

Lisätietoja:

Päivien koordinaattorit kulttuurituottaja Roosa Nevala, roosa.nevala@rovaniemi.fi ja amanuenssi Tuija Alariesto, tuija.alariesto@rovaniemi.fi.

Valtakunnalliset kotiseutupäivät on Suomen Kotiseutuliiton vuoden päätapahtuma. Ensimmäiset kotiseutupäivät järjestettiin vuonna 1949, ja siitä lähtien niitä on vietetty vuosittain eri paikkakunnilla. Rovaniemellä päivät on järjestetty viimeksi vuonna 1961 tuolloin tuoreessa kaupungissa.

Päiville ilmoittautuminen avautuu loppukeväästä ja se tehdään nettilomakkeella.

Päivien tapahtumista lisää mm. Kotiseutupäivien Facebook-sivulla: www.facebook.com/kotiseutupaivat

sevät nauttimaan myös arkkitehtonisesti hienoista nähtävyyksistä.

Avajaiset ovat perjantaina illalla Arktikumissa, missä avataan samalla myös Lapin maakuntamuseon erikoisnäyttely 1800-luvun alun kاپioarkuista ja niiden tarinoista. Korundissa inspiroidutaan ja keskustellaan perjantaina myös seminaarissa ja päivien ensimmäisissä keskustelukammareissa. Perjantai-iltana salissa nähdään varta vasten päiville suunniteltu monitaiteinen esitys.

Lauantaina nautitaan retkistä ja konserteista. Päivä huipentuu Lappia-talolla järjestettävään gaalailtaan. Sunnuntaina on mahdollisuus vielä osallistua juhla- ja jumalanpalvelukseen ja tehdä vaikkapa kierros museoissa ja

näyttelyissä, joihin on vapaa pääsy.

Rovaniemen kotiseutumuseolla Pöykkölässä muutaman kilometrin päässä keskustasta järjestetään värikkäät, paikallisten antimien täyteiset Sadonkorjuumarkkinat, ja lisäksi eri puolilla kaupunkia ja kyläiä pääset nauttimaan monipuolisista esittävän taiteen tapahtumista.

Retkiä lähelle ja kauas

Kotiseutupäivien retkillä pääset esimerkiksi kuulemaan tarinaa lapinlehmästä ja sen maidosta Arctic Ice Cream -factoryssä Louella. Vaihtoehtoisesti voit tutustua porotilan elä-

Suomen Kotiseutuliiton vuosikokous 2022

Suomen Kotiseutuliiton vuosikokous pidetään Rovaniemen Valtakunnallisten kotiseutupäivien yhteydessä lauantaina 10. syyskuuta 2022 kello 10–12. Kokouspaikka on Arktikumin Polarium-sali osoitteessa Pohjoisranta 4.

Varsinaisten jäsenten valtakirjojen tarkastus on samana päivänä kello 8 alkaen kokoustilan edessä. Valtakirjaa vastaan saa äänestyslipukkeen. Kokoukseen voi osallistua myös etäyhteyden välityksellä. Sitä varten jaetaan jäsenille hyvissä ajoin erilliset ilmoittautumis- ja osallistumisohjeet, jotka tulevat esille myös liiton verkkosivulle www.kotiseutuliitto.fi. Kannatusjäsenillä ja muilla kuin virallisilla kokousedustajilla on kokouksessa läsnäolo-oikeus mutta ei äänioikeutta. Ilmoittautuminen erilliselle listalle kokoussalin ulkopuolella.

Tervetuloa!

mään Sierijärvellä. Päivän mittaisella taiteilijakotiretkellä pääset tutustumaan upeaan Särestöniemi-museoon ja Palsan Getsemaneen Kittilässä.

Kaunokirjallisuudesta ja musiikista kiinnostuneet voivat heittäytyä myös omaleimaisille kierroksille kirjailija Tommi Liimatan sekä laulaja Jaakko Laitisen matkaan. Asiantuntevat kaupunkioppaat vievät meidät historiallisille kävelykierroksille ja tutustuttavat meidät mm. toisen maailmansodan tuhoihin Rovaniemellä ja Pohjanhovin historiaan draaman keinoin. Retkiä on yhteensä toistakymmentä, joista jokainen löytää varmasti mieleistä koettavaa!

Yhdessä Väärtien kanssa

On ollut hienoa huomata, että Valtakunnalliset kotiseutupäivät kiinnostavat täällä kaupungissa monia eri ihmisiä ja tahoja. Jo nyt teemme yhteistyötä mm. Totto ry:n, Rovaniemen matkailuoppaiden, Lapin yliopiston ja oppilaitosten, Rovaniemen seurakunnan, VisiitRovaniemen, Rovaniemen kaupunginkir-

Rovaniemi

- Elävä matkailu- ja yliopistokaupunki
 - Vireä kulttuurikaupunki
 - Lapin hallinnollinen keskus
- Pinta-alaltaan Euroopan suurin kaupunki: 8017 km²
 - 63 500 asukasta
- Väestöltään 16. suurin kaupunki Suomessa, kasvaa vuosittain
- Virallisesti kaupunki vuodesta 1960
 - Laajeni nykyiseen mittaansa Rovaniemen maalaiskunnan ja kaupungin yhdistyessä vuonna 2006

jaston, Lapin maakuntamuseon, Rovaniemen saamelaisyhdistys Mii ry:n, Taito Lappi ry:n ja monien taiteilijoiden, useiden kolmannen sektorin toimijoiden, yhdistysten ja yksittäisten ihmisten kanssa.

Kutsumme tätä laajaa yhteistyöverkostoa kotiseutupäivien Väärteiksi eli hyväksi ystäviksi. Ja hyviä ystäviä tarvitaan aina!

Toivotamme kaikki lämpimästi tervetulleiksi!

Kilpailut

Hyvän korjauksen palkinnon haku käynnissä

Seurataloasiain neuvottelukunta palkitsee taas tänä vuonna hyvin korjatun seurantaloon. Hyvän korjauksen palkinto jaetaan tunnustukseksi seurantalolle, jota on korjattu vanhaa kunnioittaen ja jonka kestävyys ja toiminnallisuus on korjauksen myötä parantunut. Palkinto nostaa esille taloja hoitavien yhteisöjen arvokkaan työn rakennusperinnön parissa.

Palkintoraadin asiantuntijajäseninä ovat kyläasiamies Tauno Linkoranta, arkkitehti Ulla Rahola ja rakennuskonservaattori Kalle Virtanen. Palkinnon saaja julkistetaan syyskuun toisena viikonloppuna osana Seurantalopäivää ja Euroopan kulttuuriympäristöpäivää. Pääpalkintopronssiveistoksen lisäksi Seurataloasiain neuvottelukunta voi jakaa kunniamainintoja. Palkittava hyvin korjattu seuratalo valitaan ehdotusten joukosta. Ehdotuksia voi jättää maaliskuun loppuun asti.

Hyvän korjauksen palkinto myönnettiin viimeksi 2020 Punkalaitumen työväenyhdistykselle 1908 rakennettua Mäenpään työväentalon korjaamisesta.

Kuva: Irma Rantanen

Ohjeet ja lomake:

www.kotiseutuliitto.fi/seurantalot/hyvan-korjauksen-palkinto

Varma kevään merkki: kotiseutuväen maakunnalliset kokoukset!

Kotiseutuliitto ja maakuntien liitot järjestävät jälleen kotiseututoimijoiden maakunnalliset kokoukset ja ajankohtaiskeskustelut. Kokouksissa vaihdetaan kuulumisia, kuullaan ajankohtaisista asioista ja valitaan maakunnan ehdokas Kotiseutuliiton valtuustoon. Kokoukset järjestetään maaliskuu-toukokuussa. Kokouskutsut lähetetään jäsenyhteisöille noin kuukautta ennen kokouspäivää.

Kanta-Häme	3.3.
Pohjanmaa	16.3.
Uusimaa	23.3.
Etelä-Karjala	24.3.
Lappi	29.3.
Keski-Pohjanmaa	6.4.
Kymenlaakso	12.4.
Päijät-Häme	13.4.
Varsinais-Suomi	27.4.
Pohjois-Pohjanmaa	28.4.
Keski-Suomi	5.5.

www.kotiseutuliitto.fi/tapahtumat

Parhaat mallit jakoon

Kuva: Pentti Ojajärvi.

Perinnerakentaminen on tärkeä osa kulttuurista kestävyttä. Kesälahden kotiseutumuseon aittaa kunnostetaan perinnerakentaja Vesa Sairasen opastuksella.

Sarjassa seurataan kotiseutuyhdistysten ponnisteluja paremman maailman eteen.

Kestävän kehityksen työkirja kotiseutuyhdistyksille valmisteilla

Teksti: Pentti Ojajärvi

Monista kotiseutuyhdistysten toiminnoista löytyy yhtymäkohtia kestäväan kehitykseen, minkä vuoksi se on myös yksi Kotiseutuliiton strategisista painopisteistä. *Kestävä kotiseutu* -hankkeessa tutkitaan, missä ja miten kotiseutuyhdistysten ja kotiseutumuseoiden toi-

minnoissa tulisi huomioida ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuurilliset vaikutukset sekä tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Hankkeen toteuttaa Kesälahti-Seura. Kotiseutuliitto rahoittaa hanketta Kotiseudulle-apurahalla ja on muutenkin työssä tukena ja apuna.

Hankkeessa toteutetaan asiaan liittyvä valtakunnallinen kysely, jossa selvitetään kotiseutuyhdistysten kestävän kehityksen huomioimisen nykytilaa ja suunnitelmia. Hankkeen lopputuloksena tehdään kotiseutuyhdistysten käyttöön kestävän kehityksen työkirja.

Kestävän kehityksen osa-alueet ovat sekä laajoja että osin päällekkäisiä ja toisistaan riippuvaisia. Ei ole tärkeää tietää, mihin kategoriaan toimienpiteet kuuluvat, tärkeää on tiedostaa niiden olemassaolo ja merkitys kestävään kehitykseen.

Kestävän kehityksen osa-alueet

Ekologinen kestävyys on keskeisin kestävän kehityksen osa-alue, jossa pyritään vähentämään toiminnan haitallista vaikutusta luontoon ja luonnonvaroihin.

Kotiseututyössä ekologinen kestävyys liittyy mm. energian käyttöön ja laatuun (uusiutuva), veden käyttöön, jätehuoltoon ja biodiversiteetin vaalimiseen. Esimerkiksi tilaisuuksien järjestämisessä tai rakennusten lämmittämisessä on hyvä kiinnittää ekologiseen

kestävyyteen huomiota.

Kulttuuriset vaikutukset liittyvät mm. historiaan, perinteisiin, kulttuuriperintöön ja myös eri kulttuurien ja erilaisuuden ymmärtämiseen. Kotiseutuliiton strategiassa kulttuurisen kestävyuden käsitettä määritetään kotiseututyön näkökulmasta ja painotetaan sen roolia ja merkitystä. Kulttuuriperinnön tunteminen ja arvostaminen auttaa meitä ymmärtämään toimintamme aikaisempien sukupolvien elämäntavan jatkajana ja kehittäjänä.

Taloudelliset vaikutukset voidaan huomioida esimerkiksi kiertotalouden periaatteita noudattamalla ja käyttämällä paikallisesti tuotettuja, ympäristöystävällisiä ja eettisesti valmistettuja tuotteita.

Sosiaalisesti kestävään kehitykseen liittyy mm. yhteisöllisyys, talkoot, mahdollisuus osallistua toimintaan ja palveluiden käyttöön. Yhdenvertaisuuteen liittyy mm. saatavuus ja esteettömyys. Tasa-arvoa tarvitaan niin yksilöiden, väestöryhmien, alueiden kuin sukupolvien välille.

Pentti Ojajärvi on Kesälahti-Seuran puheenjohtaja.

Kysely nykytilasta ja hyvistä käytänteistä

Kestävä kotiseutu -hankkeessa toteutetaan kotiseututoimijoille ja -museoille kysely, jossa tutkitaan kestävän kehityksen merkitystä nykyisessä toiminnassa ja kerätään esimerkkejä kestävään kehitykseen liittyvistä toimista ja hyvistä käytänteistä.

Kyselyn tuloksia hyödynnetään kotiseutuyhdistyksille tarkoitetun työkirjan laatimisessa. Työkirja auttaa yhdistyksiä ohjein ja käytännön esimerkein löytämään toiminnot ja kohteet, joissa kestävä kehitys voidaan huomioida. Kysely on avoinna helmikuun loppuun saakka.

Jakakaa kestävään kehitykseen liittyviä kokemuksia ja mielipiteitä! Asia on tärkeä, sillä

kestävä kehitys säilyttää hyvät elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville.

Vastaa kyselyyn!

Kysely on avoinna maaliskuun loppuun saakka.

bit.ly/keke2022

Rahoitusopas kulttuuriperintöalalle

kuva: Katriina Vestergård.

Lisää hyviä
käytäntöjä
rahoitusoppaasta:
epliitto.fi tai
tilaa suora linkki
rahoitusoppaaseen
sähköpostitse
osoitteesta
[kirjaamo@etela-
pohjanmaa.fi](mailto:kirjaamo@etela-pohjanmaa.fi)

Teksti: Marika Puntala

Etelä-Pohjanmaan liitto on julkaissut kulttuuriperintötoimijoiden rahoitusoppaan. Rahoitusvälineitä elinvoimaisen kulttuuriperinnön tueksi – FINCH-hankkeen rahoitusopas kulttuuriperintötoimijoille kokoaa yhteen tietoja erilaisista rahoitusvälineistä ja avustuksista. Se esittelee inspiroivia esimerkkejä sekä Suomesta että Euroopasta ja taustoittaa samalla kulttuuriperintöpolitiikkaa käsitteineen.

Rahoitusopas on tuotettu osana kansainvälistä FINCH-hanketta, jossa on kerätty hyviä käytäntöjä eli kulttuuriperinnön hoitoa ja kestäväää käyttöä tukevia toimintamalleja projektiin osallistuneilta alueilta. Suomessa kumppanina toimii E-P:n liitto. Tavoitteena on kehittää kulttuuriperintöön liittyviä rahoitusvälineitä ja vahvistaa julkisten sekä yksityisten toimijoiden välistä yhteistyötä.

Kalevan Navetta ja monitahoinen kumppanuus

Yksi esimerkeistä on Seinäjoella sijaitseva kulttuuri- ja taidekeskus Kalevan Navetta.

Keväällä 2020 avautunut keskus on useiden toimijoiden yhteinen voiman- ja tahdonnäyte. Punatiilirakennus tunnetaan alkuperäisen, 1800-luvun lopun tarkoituksensa mukaisesti navettana, mutta se ehti toimia puolustusvoimien varastonakin. Unelma talosta kulttuurin ja taiteen kotina oli elänyt kauan, kunnes kaupungin kaavamuutosten ja eri toimijoiden tilatarpeiden pohjalta suurhanke vihdoin vuonna 2018 käynnistyi.

Kalevan Navetta on nyt yksityisomistuksessa ja sen pitkäaikaisina vuokralaisina on julkisrahoitteisten tahojen lisäksi kolmannen ja yksityisen sektorin toimijoita. Rakennuksesta löytyvät mm. Seinäjoen Taidehalli ja kansalaisopiston tiloja, Sibelius-Akatemian Seinäjoen yksikkö, Taito Etelä-Pohjanmaa sekä ravintola.

Julkisen ja yksityisen tahon yhteistyömahdollisuudet kutsutaan yleisesti PPP-malliksi (Public-Private Partnership). Kalevan Navetan taustalla on kuitenkin useampia, erilaisia taustoja edustavia tahoja, minkä takia järjestelyä voi nimittää monitahoiseksi kumppanuudeksi (MSP, Multi-Stakeholder Partnership). Missä päin Suomea saataisiin aikaan seuraava MSP-mallin kohde?

Marika Puntala työskentelee Etelä-Pohjanmaan liitossa.

Kilpailut

Jälleen etsitään Suomen parasta kaupunginosaa

Suomen Kotiseutuliiton Vuoden kaupunginosa -kilpailussa etsitään jälleen Suomen parasta kaupunginosaa. Kilpailussa haetaan urbaania kaupunginosaa, jossa ihmiset, yhdistykset ja muut toimijat ovat yhdessä aktiivisia, ja jossa on hyvä asua. Hyvässä kaupunginosassa toiminta on monipuolista, kestävä ja kaikille avointa. Viime vuonna Vuoden kaupunginosaksi saatiin 243 ehdotusta kaikkiaan 25 eri kaupungista ja 110

kaupunginosasta. Näiden joukosta voittajaksi valikoitui Turun I kaupunginosa. Hyviä ja rakkaita kaupunginosia maassamme siis riittää – mikä palkitaan tänä vuonna? Kuka tahansa voi ehdottaa palkittavaa aluetta – omia kulmia, lomakohdetta, naapurikaupunginosaa tai henkistä kotia, kunhan alue on urbaani kaupunginosa. Ehdotusaika päättyy maaliskuun lopussa.

Kuva: Kuntec.

Onko yhdistyksenne toiminta huippua?

Vuoden kotiseutuyhdistys -palkinto antaa tunnustusta aktiiviselle yhdistykselle, joka edistää ja kehittää kotiseututyötä. Vuoden kotiseutuyhdistyksen toiminta on yhteisöllistä ja nousee tavanomaisen toiminnan yläpuolelle. Valinta on tunnustus hyvin tehdystä, innovatiivisesta kotiseututyöstä.

Palkittavan yhdistyksen toimintahistorian pituudella ei ole erityistä painoarvoa. Edukseen voi erottua menestyneillä hankkeilla, jäsenmäärän kasvulla, talkootyön määrällä tai vaikkapa uusilla toimintamuodoilla.

Kaikki Kotiseutuliiton jäsenyhdistykset voivat osallistua kilpailuun. Vuoden kotiseutuyhdistykseksi 2021 valittiin Käpylä-Seura.

Kuva: Risu Karppinen.

Kilpailujen ohjeet ja lomakkeet:
www.kotiseutuliitto.fi/toiminta/palkinnot-ja-kilpailut

Kuva: Leena Mulari.

Kotikulmien tutkimusmatkailua

"Pysähtykää! Onkos matkalaisilla koloita tai oravannahkoja? Askellus ei tästä Kirkkosaareen jatku ennen siltaveron maksua", uhkaa veroa karhuava vouti. Hämmentyneet koululaiset kaivelevat taskujaan, mutta ei niistä löydy kolikoita saatikka oravannahkoja. Neuvottelujen jälkeen päädytään kompromissiin ja taivallus saa jatkua, kunhan koululaiset laulavat Satakunnan laulun.

Laulun jälkeen jännitys tiivistyy ja lasten silmät suurenevät. Matka etenee jyrkkiä tiiliportaita alas kynttilöin valaistuun Lallin kellariin, jonka uumenissa lapset kuulevat piispa Henrikin surmavirren kautta satojen vuosien takaisista tapahtumista.

Edellä kuvattu kohtaaminen on Köyliö-seuran sukupolvirajat ylittävästä Mestarit & kisällit -toiminnasta. Se on osa kotiseututyön mallia, jonka tärkein tehtävä on saada eri ikäiset, lapset, nuoret ja ikäihmiset kohtaa-

maan kotiseudun ja kulttuuriperinnön äärellä.

Kotiseututietoutta viedään jo päiväkoteihin ja oppilaitoksiin, mutta Mestarit & kisällit -toiminnassa halutaan laajentaa totuttua toimintamallia. Perinteiden ja paikallisuuden äärellä kohtaamisen lisäksi malli lisää osallisuutta: toiminnan tulee sisältää yhteissuunnittelua sekä mestarin ja kisällin roolin vastavuoroisuutta.

Suomen Kotiseutuliiton ja Kulttuurirahaston vuonna 2018 alkaneessa työssä kehitettiin malli ylisukupolviseen kotiseututyöhön. Kentältä kehuja kerännyt malli sai viime vuonna opetus- ja kulttuuriministeriöltä uutta rahoitusta. Nyt toimintaa laajennetaan ja kehitetään yhä edelleen. Tammikuuhun mennessä on jaettu kannustuksena 500 euron suuruisia toimintarahoja yli 30 aloittavalle tai toimintaa jatkavalle Mestarit & kisällit -ryhmälle.

Helmet odottavat löytämistään

Yksi toimintarahaa saava taho on pohjoissavolainen kuvataideyhdistys PiKeMa ry. Mes-

tarit & kisällit -toimintaan osallistuminen nähtiin mainiona tapana lyödä resurssit yhteen ja löytää nuoret mukaan taidetoimintaan. Aloittelevassa ryhmässä yhdistysten ”nestorit” etsivät paikallisia tarinoita, jotka kerrotaan koululaisille. Koululaiset puolestaan valitsevat heitä puhuttelevat tarinat, tekevät maalaussuunnitelmat ja maalaavat paikallisista tarinoista ammentavia maala-uksia sähkökaappeihin. Hankkeeseen liittyvät erillisenä osiona myös puutaidetyöpajat, jossa lapset ja nuoret visioivat tulevaisuuden puuinnovaatioita.

”Hankkeessa halutaan houkutella nuoria mukaan kuvataideharrastuksen ja puusta tekemisen pariin. Alueella riittää taiteen tekijöitä ja puunkäytön osaajia ja Mestarit ja kisällit -toiminnassa perinteitä voidaan siirtää nuoremmille sukupolville”, kertoo Keitelalon projektipäällikkö Leena Mulari.

Tarkoituksena on myös vahvistaa ja innostaa nuoria tutustumaan paikkakunnan tärkeitä perinteeseen. ”Kertomuksia ei aina tarvitse lähteä etsimään muualta ja helmet vain odottavat löytymistään”, kehaisee Mulari.

ja taitojaan toisilleen ja kaikki saavat toimia vuorollaan sekä opettajina että oppilaina. Ikäihmisten mestaritaidot löytyvät elämäkokemuksen myötä usein perinteistä. Nuoret ovat synnynnäisiä mestareita esimerkiksi valokuvaamisessa, videoinnissa tai somettamisissa. Ryhmissä suositellaan hyödynnettävän eri-ikäisten tapaa katsoa kotikulturia ja tuoda esiin kaikkien erityistaitoja.

Pitkjänteisessä toiminnassa ja säännöllisesti tapaavassa ryhmässä on etuja kertaluonteiseen toimintaan verrattuna. Joskus nuoren ja ikäihmisen ensimmäinen kohtaaminen voi olla molempien ikäpolvien taholta hyvinkin jännittävä hetki. Useammin kohdatessa luottamus kasvaa ja ryhmähenki syvenee.

Nokialla ikäihmisten ja koululaisten projektissa tarinoitiin, kirjoitettiin ja taiteiltiin. Lopputuloksena syntyi kuvateos Nokia – 101 tarinaa. Kirjan tekeminen vaati useita tapaamisia ja pitkjänteistä sitoutumista. ”Osapuolten kesken syntyi ihmeellinen läheisyyden tunne, joka kypsyi lämpöiseksi ystävyydeksi”, kuvasivat Maritta Pahlman ja Veijo Hynninen Nokia-Seurasta.

Oppimalla eteenpäin

Mestarit & kisällit -toiminnassa etsitään sekä ikäihmisille että nuorille oma tapa toimia mestarina. Eri sukupolvet välittävät tietoaan

Miten mukaan?

Seuraava koulutus, aiheena
kohtaaminen ja innostaminen,
on 1. maaliskuuta.

kotiseutuliitto.fi/tapahtumat

Koko Suomen malli

Eri sukupolvien kohtaaminen vähentää ennakoluuloja ja tuo mielekästä sisältöä kaikkien osallistujien elämään. Toimintaan osallistuneet kertovat yllättyneensä siitä, kuinka antoisia ryhmien tapaamiset ovat olleet. On jo huomattu ikäpolvien erilaisuuden vahvistavan ja samankaltaisuuden yhdistävän. Seniorit on koettu todella hyviksi kasvattajakumppaneiksi ja toiminta on vahvistanut erityisesti lasten ja nuorten identiteettiä.

Tulevaisuuden ja oppimisen kannalta on tärkeää, että ryhmät dokumentoivat toimintaa ja kirjaavat ylös oppimaansa. Tällä tavoin Mestarit & kisällit -ryhmien toimintatavoista saadaan kaikkien käyttöön malli uudenaikaiselle, valtakunnalliselle kotiseututyölle.

Teksti: Riina Koivisto

eMuseo

KOE PAIKALLISMUSEO MOBIILISTI

Kuva: Kalle Nikander / Kotiseutuliitto

eMuseo-palvelu käytössä Gesterbyn museoalueella Kirkkonummella. Mobiilioppaisiin voi tutustua helposti älypuhelimella tai tabletilla.

Kulttuurimatkailun mobiiliopas kulkee taskussa aina mukana

Jokainen kulttuurikohde ansaitsee mahdollisuuden tulla löydetyksi! Suomen sadat paikallismuseot, kulttuuri-polut ja muut kiinnostavat kohteet pur-

suavat kiinnostavaa koettavaa. Mobiiliopaspalvelu eMuseo tarjoaa helpon tavan esitellä kohteita mobiilisti niin matkailijoille kuin paikallisille asukkaille.

Kotiseutuliiton tarjoama eMuseo on mobiiliopas, joka sopii helppokäyttöiseksi esittelyalustaksi kulttuurikohteelle, olipa se sitten paikallismuseo tai kulttuuripolku. Mobiilioppaan avulla kulttuurikohte tai museo on aina avoinna ja koettavissa, niin paikan päällä kuin omalta kotisohvalta käsin. Valmiiseen mobiilioppaaseen voi tutustua älypuhelimilla ja tableteilla ilman erillisen sovelluksen lataamista osoitteessa www.emuseo.fi.

Paikan päälle ja kotisohville

eMuseon avulla paikalliset kohteet voivat esitellä sisältöjään matkailijoille ja lähiseudun asukkaille saavutettavasti, monikielisesti ja tehokkaasti. eMuseo-oppaissa voi hyödyntää jo tehtyjä sisältöjä tai luoda eri käyttäjäryhmille uudenlaisia oppaita. Mobiilioppaiden ulkoasun voi muokata museon omaa ilmettä vastaavaksi.

Koronan myötä kulttuurikohteiden, paikallismuseoiden ja paikallisen kulttuuriperinnön tuntevien toimijoiden kannattaa tuoda kohteensa esiin jatkossa myös muulla tavoin kuin fyysisellä vierailulla. eMuseo on helppo vastaus siihen, miten paikalliset toimijat voivat palvella kulttuurista kiinnostuneita matkailijoita ketterästi paikan päällä tai tarjota ennakkomaisia kohteista myös kotisohville.

Miten mukaan?

www.kotiseutuliitto.fi/tietopankki/emuseo

eMuseo-palvelu:

- Paikallisille kulttuuriperintötoimijoille suunnattu mobiiliopaspalvelu.
- Palveluun voi tehdä opastusreittejä, joissa on tekstiä, kuvia, karttoja, ääntä ja videoita.
- eMuseossa on jo lähes 90 opasta, joissa lähes 300 reittiä.
- Palvelun tarjoavat Suomen Kotiseutuliitto ja Momeo Oy.
- Palvelun vuosimaksu 100-200 €/vuosi + alv.
- Tutustu reitteihin: www.emuseo.fi

Tervetuloa koulutuksiin ja tukiklinikoille

Kotiseutuliitossa on käynnistynyt kulttuurimatkailuhanke, jonka myötä eMuseo-palvelun käyttäjille tarjotaan koulutusta, tukea ja apua palvelun markkinointiin. Koulutuksia tullaan järjestämään niin verkossa kuin eri puolilla Suomea, ja tiedossa on myös jatkokoulutusta palvelua jo käyttäneille.

Keväällä käynnistyvät myös eMuseo-käyttäjien tukiklinikat, jonne voi tulla kysymään apua omien oppaiden tekemiseen. Ensimmäinen klinikka järjestetään etäyhteyksin 15. maaliskuuta kello 15–16. Voit lukea lisää tulevista koulutuksista ja klinikoista Kotiseutuliiton verkkosivujen tapahtumakalenterista ja ilmoittautua mukaan.

Kotiseutuliiton kulttuurimatkailuhankkeen osana tullaan myös tuottamaan käyttäjille materiaaleja omien mobiilioppaiden esittelyn tueksi sekä markkinoimaan palvelua suurelle yleisölle. Kulttuuriperintö kiinnostaa nyt matkailijoita ja paikallisia asukkaita, ja eMuseo-palvelu on kätevä tapa tarjota siitä tietoa helpossa muodossa.

Teksti: Jonina Vaahtolammi

Kulttuuriympäristöpäivät

Tämän talven kansallispukuhiihtokauden avaustempaus järjestettiin joulukuussa Vähänkyrön maisemissa. Mukana tapahtumassa oli Pohjanmaan alueen kalevalaisia naisia ja perinteisen hiihtotyylin mestari Juha Mieto.

Esitellään kestävää perintöä!

Jokainen meistä voi toimia kestävän huomisen ja kulttuuriperinnön puolesta. Kulttuuriperintöä kannattaa vaalia ja välittää eteenpäin; se yhdistää ihmisiä ja auttaa rakentamaan kestävää tulevaisuutta. Kulttuuriperintöä voi tuoda esille monin tavoin – järjestämällä ikkunankorjauskurssin, esittelemällä paikallisia kulttuuri-kohteita tai hiihtäen kansallispuvussa.

Euroopan kulttuuriympäristöpäivien vuoden 2022 teema Kestävä perintö kutsuu tekoihin kestävän kulttuuriperinnön ja huomisen puolesta. Kulttuuriperinnön esittely ja vaaliminen tukee sen säilymistä monipuolisena ja elinvoimaisena myös tulevaisuudessa. Kotiseutuliitto haastaa kaikki kotiseututoimijat esittelemään omaa kulttuuriperintöään Euroopan kulttuuriympäristöpäivillä. Kulttuuriympäristöpäivien ohjelmaan voi järjestää yleisötaphtuman, verkkotapahtuman tai kampanjan 5.–11. syyskuuta tai sopivana ajankohtana. Taphtumat ilmoitetaan mukaan kulttuuriympäristöpäivien taphtumakalenteriin.

Mikä tärkeää teille?

Kestävä perintö -teeman hengessä kotiseututoimijoita kannustetaan pohtimaan, mikä on teille tärkeää kulttuuriperintöä, jota haluatte välittää ja nostaa esille? Millaisia tekoja te voisitte tehdä kestävän huomisen puolesta?

Kestävyttä voi edistää osaamisen ja perinteisten taitojen välittämisellä, kulttuurihistoriallisen kohteen kunnostamisella ja esittelyllä sekä luonnon monimuotoisuutta lisäävillä toimilla, kuten maisematakoilla. Paikallisesti tärkeiden kohteiden esittelyllä, vaikka kävelykierroksen muodossa, saadaan niille puolustajia myös tulevaisuudessa.

Kestävän perinnön teemavuonna voi myös pohtia, miten yleisötaphtumia voi järjestää kestävästi. Millainen taphtumapaikka olisi kestävä ja saavutettava? Entä miten yleisö

saapuu paikalle, mitä heille kannattaisi tarjoilla ja millaisia markkinointikeinoja olisi hyvä käyttää? Myös taphtuman vaikutusta paikallisen yhteisön toimintaan voi pohtia.

Hiihtäen kansallispuvuissa

Kalevalaisten Naisten Liitto tuo esille suomalaisia kansallispuvukuja ja niiden kulttuuriperintöä haastamalla suomalaiset nauttimaan hiihtämisestä, kansallispuvuista ja talvisesta luonnosta kansallispukuhiihdoissa.

Kansallispukuhiihtoon voi osallistua milloin vain ja missä päin maailmaa tahansa pukeutumalla hiihtoretelle kansallispukuun, niiden osiin tai muihin perinnevaatteisiin. Hiihdosta voi ottaa kuvia tai videoita, ja jakaa niitä sosiaalisessa mediassa. Voit tutustua iloihin hiihtokuvaan sosiaalisessa mediassa tunnisteella #kansallispukuhiihto.

Kalevalaisten Naisten Liiton taphtuma on kannanotto perinteiden, vastuullisuuden ja luonnon puolesta. Omatoimiseen, milloin tahansa toteutettavaan, tempaukseen on kaikkien helppo osallistua.

Teksti: Jonina Vaahtolammi

Euroopan kulttuuriympäristöpäivät

- Euroopan neuvoston ja EU:n komission European Heritage Days -ohjelmaa
- Suomessa päätapahtuma-aika 5.–11.9.
- Vuonna 2022 teemana Kestävä perintö, Euroopan laajuisesti Sustainable heritage
- Suomen Kotiseutuliitto koordinoi, työssä mukana myös Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura, Suomen museoliitto ja ympäristöministeriö

www.kulttuuriymparistopaivat.fi

Ilmastomuutoksen hillintä edellyttää rakennusten kierrättämistä – uuden rakentamista vältettävä

Suomen Kotiseutuliitto ehdottaa tulevaa kaavoitus- ja rakentamislakia koskevassa lausunnossaan kunnille yhteistä mallia, joka helpottaisi asukkaiden tiedon, osaamisen ja toiveiden huomioimista kaavoitusprosessissa.

Ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää uuden rakentamisen minimointia ja vanhan vaalimista. On lukuisia hyviä syitä huolehtia olemassa olevasta rakennuskannastamme, kansallisvarallisuutemme perustuksesta. Rakentamisen hiilijalanjälki on valtava. Kestää parhaimmillaankin useita kymmeniä vuosia ennen kuin energiaa säästävillä rakenteilla on mahdollista kuroa umpeen uudisrakentami-

sessä ilmastolle aiheutunutta vahinkoa. Rakennusperintö on paitsi yhteistä kulttuurista omaisuuttamme, myös hiilivarasto.

Ympäristön viihtyisyyden yksi peruspilarista on hyvin kunnossapidetty vanha rakennuskanta, joka kantaa mukanaan aineetonta kulttuuriperintöä, historiaa, henkilökohtaisia muistoja, kulttuuria ja osaamista – esimerkiksi rakentamisen käsityötaitoja. Liitto vaatii, että kansalaisten asumis- ja rakennusten kunnossapitotaitoja kehitetään. Rakennetun ympäristön kunnossapidon laiminlyönti maksaa lakiluonnoksen mukaan vuosittain 3,4–5,7 miljardia euroa – muiden menetettyjen arvojen ohella.

Tiivistäminen ei saa heikentää asuinympäristöä

Lain ei tule sallia asuinympäristöjen heikentämistä niitä tiivistämällä. Rakkaus omaa tuttua asuinympäristöä kohtaan on polttoaine, joka saa yksilön ponnistelemaan ja osallistumaan ympäristön hyvään hoitoon. Tuttuus on merkittävä tekijä myös aluekehitykselle: miksi kukaan palaisi maailmalta kotiseudulle, jos kiintymyksen kohteita ei ole jäljellä?

Kulttuuriperinnöksi jo tunnistettu rakennuskanta on kyttävä säästämään tiivistäessä ottamalla kulttuuriperinnön asiantuntijat riittävästi mukaan työhön. Osallistavin keinoin tulisi selvittää, mitkä muut kohteet ovat asukkaille merkittäviä ja tunnistaa myös viime vuosisadan puolivälin jälkeen rakennetun ympäristön arvoja. Viheralueilla on suuri merkitys kaikkien viihtyvyydelle, henkiselle hyvinvoinnille – samoin liikuntamahdollisuuksien myötä fyysiselle hyvinvoinnille.

Kuva: Anna-Maija Halme.

Faron sopimuksen periaatteet osallisuudesta kulttuuriperintöön ja sen hyödyntämiseen tulee huomioida laissa. Kotiseutuliitto pitää hyvänä, että saamelaiset ja saamelainen kulttuuri huomioidaan laissa.

Asukkaiden tieto ja toiveet kunnan suunnitteluun voimavarana

Kuntalaisen ja muiden osallisten asiantuntemus tulisi tuoda kaavoitusprosessin käyttöön voimavarana. Asukkaiden ja muiden osallisten näkemykset pyrkimyksistä ja reunaehdoista tulee kartoittaa aktiivisesti monipuolisilla ja saavutettavilla keinoin jo ennen varsinaisen suunnitteluun ryhtymistä, keskustelemalla heidän kanssaan ja pitämällä heidät mukana prosessissa koko suunnittelun ajan. Aktiivista yhteistyötä tulisi tehdä nykyistä laajemmin kotiseutu-, kaupunginosa- ja muiden asukasryhmien sekä kulttuuri- ja ympäristöryhmien kanssa, jotka ovat usein asuinpaikkansa ja sen tarpeiden syvällisiä asiantuntijoita.

Aktiiviselle osallistamiselle ja osallistumiselle tulisi luoda yhdessä kuntien ja kansalais-toimijoiden kanssa toimiva rakenne, malli ja ohjeistus, jossa sekä vakituiset että monikotiseutuiset asukkaat voisivat tarjota osaamistaan ja asiantuntemustaan kunnan käyttöön ja samalla tuottaa kaavoituksesta myönteinen, yhteistoiminnallinen prosessi. Hyviä yhteistoiminnallisia ja kulttuurisuunnittelun malleja on olemassa työn lähtökohdaksi.

Lausunto kokonaisuudessaan:

[www.kotiseutuliitto.fi/
jarjesto/edunvalvonta/
lausunnot](http://www.kotiseutuliitto.fi/jarjesto/edunvalvonta/lausunnot)

"Tutkittujen tapausten perusteella peruskorjaaminen on purkavaa uudisrakentamista tehokkaampi keino välttää päästöjen syntymistä lähivuosikymmeninä, jotka ovat ratkaisevia ilmastomuutoksen torjunnan ja siihen sopeutumisen näkökulmasta."

*Purkaa vai korjata, YM 2021/9.
Luettavissa osoitteessa: julkaisut.valtioneuvosto.fi > Haku*

Digitalisoinnin mahdollisuuksia ei pidä hukata

Kaavoituksen digitalisointi tuo mukanaan erinomaisia mahdollisuuksia kansalaisvaikuttamiselle ja asioiden seuraamiselle. Epäonnistuneesta digitalisoinnista on ikäviä esimerkkejä, joten sen laatuun ja erityisesti helpokäyttöisyyteen on kiinnitettävä huomiota.

Lupajärjestelmää selkiytetään lakiluonnoksessa yhdistämällä rakennuslupa ja toimenpidelupa rakentamislupaksi. Kotiseutuliitto korostaa, että kansalaisten tasapuolisen kohtelun vuoksi lain, rajauksen ja perustelujen tulee olla mahdollisimman yksiselitteisiä lupaa vaativista toimenpiteistä.

Kotiseutuliitto pitää tärkeänä lupapäätösten läpinäkyvyyttä ja viranomaisten ratkaisujen yhtenäisyyttä asukkaiden ja kaikkien toimijoiden kannalta.

Kansalaiset tarvitsevat aina erityisesti muutosvaiheessa riittävää tiedotusta ja opastusta lainmuutoksiin ja viranomaisten tehtäviin liittyen.

Teksti: Anna-Maija Halme

Kulttuuriperinnön säilyttäminen on tärkeää suomalaisille

Teksti: Ulla Salmela

Suomalaisten asenteet kulttuuriperintöä kohtaan ovat varsin myönteisiä. Joulukuussa 2021 julkistetun Kulttuuriperintöbarometrin mukaan korkea enemmistö, 88 prosenttia, vastaajista pitää kulttuuriperinnön säilyttämistä tärkeänä.

Lkäryhmien väliset erot ovat kaventuneet vuodesta 2017, mutta edelleen arvostus on sitä korkeampaa mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse.

Arvostus ei kytkeydy vahvasti asuinpaikkaan: esimerkiksi maaseudulla ja kaupungissa asujien välillä ei ole juurikaan eroa. Korkea-

koulutettujen kesken vallitsee lähes täydellinen yksimielisyys kulttuuriperinnön säilyttämisen tärkeydestä. Niiden osuus, joille säilyttäminen ei ole lainkaan tai ei kovin tärkeä asia on varsin pieni, vain kahdeksan prosenttia.

Kulttuuriperintö on osa perheen ja suvun menneisyyttä

Kulttuuriperintöä pidetään varsin yksimielisesti yhteisöllisenä, ihmisiä yhdistävänä ja itseä kiinnostavana asiana. Lähes kaksi kol-

Yhä useampi haluaa lisää tietoa kulttuuriperinnöstä

haluaisi tietää enemmän kulttuuriperinnöstä

21 % on aktiivisesti mukana kulttuuriperintöä koskevassa toiminnassa

23 % kokee tuottavansa itse kulttuuriperintöä koskevaa tietoa

29 % kulttuuriperintö on käsitteenä melko tai täysin vieras

34 % kulttuuriympäristö on käsitteenä melko tai täysin vieras

42 % kulttuuriperintöä koskevaa tietoa on helppo saada

mesta pitää kulttuuriperintöä tärkeänä osana perheen ja suvun menneisyyttä.

Kysyttäessä esimerkkejä itselle kaikkein tärkeimmästä kulttuuriperinnöstä ja -ympäristöstä kolme runsaiten mainintoja saanutta kokonaisuutta olivat luonto, kieli ja murteet sekä rakennettu ympäristö. Kotiseutu ja paikallishistoria sekä oman suvun ja perheen historiaan liittyvät asiat, paikat ja esineet nousivat vastauksissa neljänneksi kokonaisuudeksi. Tärkeimmiksi nimettiin kokonaisuuksia maakuntia, kotikaupunkeja ja konkreettisia kohteita, kuten oman paikkakunnan kirkko tai suvun kotitalo. Vastauksissa viitattiin myös maakunnan identiteettiin, kuten ”savolainen sukujuuri”, ”pohjalainen ritteliäisyys”.

Teknologia tulevaisuuden perintöä?

Barometrissä kysyttiin ensimmäisen kerran ihmisten ajatuksia tulevaisuuden kulttuuriperinnöstä. Vastauksissa oli esillä jo nyt arvokkaiksi tunnistettuja asioita ja ilmiöitä, kuten puutaloalueet, kirkot ja korkeatasoinen ark-

Kulttuuriperintöbarometri kertoo arvostuksista ja niiden muutoksista

Barometrit ovat arvostuksia tutkivia kyselyitä, asenneilmastomittauksia.

Joulukuussa 2021 julkistettu Kulttuuriperintöbarometri kertoo esimerkiksi siitä, mitä ihmiset pitävät kulttuuriperintönä, mikä on ihmisille tärkeää kulttuuriperintöä nyt ja tulevaisuudessa, miten ihmiset suhtautuvat kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja miten he haluavat panostaa perintöön. Vuosien 2017

ja 2021 barometrien tuloksia vertailemalla voidaan hahmottaa muutossuuntia.

Kantar TNS:n toteuttamaan, Museoviraston, ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön tilaamaan kyselyyn osallistui 11.–24. elokuuta 2021 yhteensä 2031 henkilöä. Haastateltu joukko edusti Manner-Suomen yli 18-vuotiaasta väestöä.

Lisätietoa: www.museovirasto.fi > Kulttuuriperintöbarometri

kitehtuuri, mutta myös uhanalaisiksi koettuja, kuten monimuotoinen luonto.

Uusina ilmiöinä vastaajat nostivat tulevaisuuden perinnöksi viestintäteknologiaan, internetiin ja sosiaalisen mediaan liittyviä asioita sekä ilmastonmuutoksen teknologisia ratkaisuja, kuten uusiutuvan energiantuotannon ja sähköautot. Myös hyvinvointiyhteiskunnan ilmiöt saivat mainintoja.

Kulttuuriperintömatkailu nousussa, entä osana arkeamme?

Barometrissä kysyttiin myös mieluisimmista tavoista panostaa kulttuuriperintöön. Vuoteen 2017 verrattuna eniten on noussut halukkuus käyttää aikaa ja rahaa kulttuuriperintömatkailuun. Valtaosa arvioi kulttuuriperinnön lisäävän kotimaanmatkailua ja yhä useampi arvioi sen tuovan lisää tuloja omal-

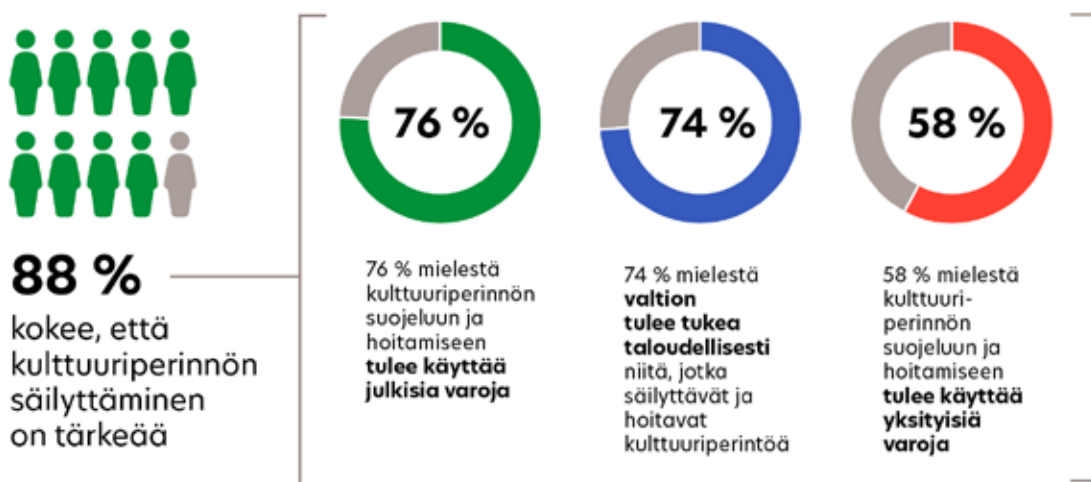
le kotipaikkakunnalle. Kaksi kolmesta näkee kulttuuriperinnön olevan tärkeää myös alueiden maineelle. Kulttuuriperintö näyttäisi siis olevan entistä paremmin tunnistettu matkailun voimavarana.

Osallistumista ja arkea koskevat tulokset herättävät kysymyksiä. Osallistuminen ja ajan käyttäminen kulttuuriperinnöstä huolehtimiseen ovat menettäneet hieman suosiotaan. Ja vain 46 prosenttia näkee perinnön osana omaa arkeaan.

Suurin muutos osallistumista koskevissa näkemyksissä koskee asiantuntijoiden roolia: aikaisempaa useampi katsoo kulttuuriperinnön määrittelyn olevan asiantuntijoiden tehtävä. Mitä johtopäätöksiä näistä tuloksista voimme esimerkiksi kotiseututyötä ajatellen tehdä?

Ulla Salmela on Museoviraston kehittämisjohtaja (vs)

Kulttuuriperinnön suojeleminen on taloudellisen tuen arvoista

Kulttuuriperintöbarometri 2021. Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö.

Valtuuston syyskokouksessa Rovaniemellä marraskuussa 2021 vierailtiin kotiseutumuseo Pöykkölässä. Mukana retkellä oli tottolaisia, valtuustoa, hallitusta ja toimiston väkeä.

Sampo Suihko jatkaa hallituksen puheenjohtajana, Sampo Purontaus varapuheenjohtajana

Kotiseutuliiton valtuusto piti kokouksessaan marraskuussa Rovaniemellä Kotiseutuliiton johdon kokoonpanon entisellään.

Hallituksen puheenjohtajana jatkaa espoolainen Sampo Suihko. Tuleva vuoden mittainen kausi on Suihkon neljäs.

Ensimmäisenä varapuheenjohtajana jatkaa KM Anna-Maija Korhonen Tervosta ja toisena varapuheenjohtajana kehittämissuunnittelija Tuija Ahola Seinäjoelta.

Erovooroisina vuonna 2021 olleet arkkitehti Kirsti Kovanen Mikkelistä ja museonjohtaja Teppo Ylitalo Jämsänkoskelta valittiin jatkamaan hallituksessa.

Hallituksen etäkokouksena pidetyssä järjestäytymiskokouksessa tammikuussa kokolalainen kulttuuritoimenjohtaja Sampo Purontaus valittiin jatkamaan hallituksen varapuheenjohtajana. Purontaus on toiminut hallituksen varapuheenjohtajana vuoden 2019 alusta lähtien.

Jäsenistön hyviä malleja esiin ja jakoon

Valtuuston syyskokouksessa hyväksyttiin myös liiton vuoden 2022 toimintasuunnitelma. Siinä korostuvat lukuisat pitkän linjan kunnianhimoiset kehittämishankkeet, joiden tähtäimessä on mm. kestävä kehityksen vieminen eteenpäin niiden keinojen avulla, joita Kotiseutuliitolla on käytettävissään. Yksi esimerkki näistä keinoista on kampanja kuntien kestävä kehityksen ohjelmien laatimiseksi. Kampanjassa rohkaistaan jäsenyhdistyksiä tekemään aloite kestävä kehityksen ohjelman laatimiseksi kotikunnalle.

Jäsenistön kanssa pyritään muutoinkin tekemään entistäkin tiiviimpää yhteistyötä. Jäsenistön osaamista hyödynnetään esimerkiksi sellaisten mallien nostamiseksi esiin, jotka helpottavat nuorten löytämistä mukaan kotiseututoimintaan. Tehtävänä on myös varmistaa Kotiseutuliiton oman toiminnan laadukas jatkuminen varmistamalla sen rahoitus pohjaa.

Kampanjoimaan kestävyiden puolesta!

Kestävä kehitys on yksi Kotiseutuliiton tämän hetken tärkeimmistä toiminnan kohteista. Haastamme yhdistysjäsenemme mukaan kestävyiden kuntakampanjaan.

Lisätietoa:

[www.kotiseutuliitto.fi/
toiminta/hankkeet/
kestavyiden-kuntakampanja](http://www.kotiseutuliitto.fi/toiminta/hankkeet/kestavyiden-kuntakampanja)

Kotiseutuarkistoista selvitys

Kotiseutuliitto on kartoittanut alkuvuodesta kyselyllä suomalaisen kotiseutuarkistojen toimintaa, osaamista ja tietotarpeita. Kyselyn tulosten avulla Kotiseutuliitto laatii selkeät, nykylainsäädännön mukaiset toimintaohjeet kotiseutuarkistoille.

Kotiseutuliitto toteuttaa selvityksen yhteistyössä Kansallisarkiston kanssa, opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Selvityksen tuloksista ja kotiseutuarkistojen tilanteesta tiedotetaan myöhemmin vuoden 2022 aikana.

Vuoden kotiseututeos -kilpailun haku käynnissä!

Vuoden kotiseututeoksen palkittamisella kannustetaan kotiseutukirjojen tekijöitä ja tuodaan näkyvyyttä kotiseutukirjallisuudelle. Ehdotuksen voi tehdä täyttämällä ehdotuslomakkeen maaliskuun loppuun mennessä.

Lisätietoa ja ehdotukset:

[www.kotiseutuliitto.fi/toiminta/
palkinnot-ja-kilpailut](http://www.kotiseutuliitto.fi/toiminta/palkinnot-ja-kilpailut)

Euroopan kulttuuriperintötunnuksen haku käynnissä

Euroopan kulttuuriperintötunnuksen haku käynnistyy jälleen. Kohteille on mahdollisuus tehdä aihakemus Museovirastolle maaliskuun 2022 loppuun mennessä.

Lisätietoa:

[www.kotiseutuliitto.fi/euroopan-
kulttuuriperintotunnuksen
-haku-kaynnistyy](http://www.kotiseutuliitto.fi/euroopan-kulttuuriperintotunnuksen-haku-kaynnistyy)

Vanhat konstit vahvistavat

Teksti: Jouni Kauhanen

Muutin Joensuusta Vaalaan työn perässä vuonna 1990. Olen joutunut rakentamaan kotiseutuidentiteettiäni useampaan kertaan, niin kuin lukemattomat muutkin suomalaiset.

Minulla on useita samanaikaisia kotiseutuja ja mielipaikkoja. Merkittävin mielipaikkani löytyy Kiuruveden Sulkavanjärveltä, jossa elin nuoruusvuoteni Muuraisensaarella. Oulujärven rantamien lisäksi mielipaikkojani löytyy Kemijärveltä, Posiolta, Joensuusta, Kuopiosta ja Helsingistä.

Minulle historian opettajan ja tutkijan ammatti on ollut reitti paikallishistoriaan, Pohjois-Suomen historiaan ja kotiseututyön järjestötoimintaan. Opettajana ja tutkijana olen huolestunut historian heikentyneestä asemasta lukiokoulutuksessa.

Kestävä kehitys on ajan megatrendi. Tarvitsemme ihmisen mittaisia tekoja ja isoja rakenteellisia uudistuksia. Ennen muuta tarvitsemme konkreettisia tekoja. Talous olkoon hyvä renki mutta ei isäntä.

Oma kotikuntani Vaala on mukana hiilineutraaliusverkostossa. Oulujokilaaksosta tässä Hinku-verkostossa ovat myös Muhos ja Utajärvi. Hyvä niin. Erityisen tyytyväinen olen siitä, että Vaalassa aloitteen tekijänä oli nuorisoneuvosto.

Jokaisella kotiseutuyhdistyksellä on omia painotuksia, tavoitteita ja erilaisia resursseja,

mutta myös paljon yhteistä. Toivottavasti paikallisyhdistykset ovat kiinnostuneita kehittämään ja lisäämään yhteistyötään.

Olen uutena valtuutettuna kierrellyt Pohjois-Pohjanmaan kotiseutuyhdistyksiä. Kokemusteni mukaan kotiseutuliikkeellä on virtaa, mutta on myös ongelmia. Nuorten mukaan saaminen kotiseututyön eri muotoihin on järjestökentän yhteinen haaste.

Vaalassa kuntalaisten hyvinvointia ja järjestöjen yhteistyötä kehitetään eri ikäryhmiin keskittyvillä ikäkausiverkostoilla. Toiminta sopii myös kotiseutuyhdistykselle, joskaan se ei huomioi kotiseutumuseotoiminnan erityispiirteitä.

Miten käy esimerkiksi kotiseutumuseoiden toimintaedellytyksille kuntakentän myllerryksissä? Juhlapuheiden myötämielisyys ei auta. Tarvitsemme kunnilta kotiseututyöhön pitkäjänteistä vetoapua.

Jonkun on pidettävä huolta myös museoiden vanhasta rakennuskannasta ja kulttuurimiljöistä. Historiaperintö on osa kestävää kehitystä. Monet vanhat konstit ovat edelleen käyttökelpoisia.

FT, Itä-Suomen yliopiston Suomen historian dosentti ja Vaalan lukion ja yhtenäiskoulun historian ja yhteiskuntaopin lehtori Jouni Kauhanen aloitti Kotiseutuliiton valtuustossa syksyllä 2021.

Ilmoita Kotiseutupostissa!

Lue lisää: www.kotiseutuposti.fi

Seuraava numero ilmestyy toukokuussa
Teema: Vastuulliset tapahtumat

Kuva: Tuomas Uusheimo.

**Suomen
Kotiseutuliitto**

Kalenteri

17.2.

Mestarit & kisällit -etäkahvit

1.3.

Mestarit & kisällit -koulutus etänä

11.3.

Kulttuuriympäristöpäivien
kahvipaussi etänä

15.3.

eMuseo-palvelun
tukiklinikka etänä

23.3.

Mestarit & kisällit -etäkahvit

24.3.

Kulttuuriympäristöpäivien
kahvipaussi etänä

1.-2.4.

Tietosuojakoulutus etänä, Pohjanmaa,
Etelä- ja Keski-Pohjanmaa

Maakunnalliset kokoukset: s. 13

LISÄTIETOA:

www.kotiseutuliitto.fi/tapahtumat